

Arkivstatistikken og utviklingen av arkivinstitusjonene

Ellen Røsjø

Det norske arkivlandskapet har endret seg kraftig siden Arne Skivenes ble ansatt som byarkivar i Bergen. Da var han en enslig svale. Nå er det hele 23 såkalte kommunearkivinstitusjoner, og fem av disse er byarkiv. I denne artikkelen skal vi gå gjennom tallenes tale for å beskrive status i 2015 og utviklingen for hele arkivlandskapet, men med vekt på nettopp kommunearkivinstitusjonene – i den grad tall er mulig å oppdrive eller regne seg fram til.

Arkivstatistikk for arkiv, bibliotek og museum

ABM-utvikling startet samarbeidet med Statistisk sentralbyrå om innsamling av statistikk fra noen arkivinstitusjoner for året 2007. Flere arkivinstitusjoner og arkiv i bibliotek og museum kom med i statistikken for året 2008. Fra og med innhenting for året 2014 ble all innsamling av arkivstatistikk overført til Riksarkivet. Statistikk for arkivinstitusjoner og arkiv i bibliotek og museum gir kunnskap om situasjonen i de ulike sektorene og anledning til å følge utviklingen over tid. Bildet den gir av ressurser og aktiviteter i bevaringsinstitusjonene kan brukes i oppfølging, for utvikling og til å definere behov for sektoren. Statistikken er delt i to – en egen for arkivinstitusjoner og en annen litt mindre omfattende for bibliotek og museer.

Arkivstatistikken publiseres på Arkivverkets nettsider – i form av tabeller etter institusjonstype og i form av en analyse. Et utdrag av statistikken publiseres også som del av SSBs årlige kulturstatistikk. Fra 2014 er denne utvidet noe. Spørsmålene som stilles i statistikken gjelder arkivbestand, bruk, formidling og intern organisering, og holdes fast med små justeringer og noen tillegg. For 2014 ble det lagt til enkelte nye spørsmål, blant annet om tilgjengelighet til arkivkataloger og publisering av disse på nett. Representanter for kommunearkivinstitusjonene sitter i en referansegruppe der revisjon av spørsmål og nye spørsmål tas opp.

Tallene blir aldri bedre enn de institusjonene gir fra seg. Det er viktig å kvalitetssikre tallene. Hvis tallene er gode, så kan alle parter få nytte av statistikken. Statistikken er et verktøy for Kulturdepartementet og kan være til nytte for arkivsektoren. For institusjonene kan den brukes som styringsdata internt, som sammenlikningsgrunnlag eller som et virkemiddel for ekstern synliggjøring. Det er ønskelig at statistikken brukes mer aktivt. Dette er viktig for å synliggjøre sektoren og sette fokus på problemområder og behov for innsats. Tallmaterialet kan presenteres og tilpasses egne forhold slik at behov kan presenteres eller sammenlikninger gjøres f.eks. overfor administrasjon og politikere. Kommunearkivinstitusjonene kan også bruke Riksarkivarens statistikk for kommunale arkivtjenester til å få «oversikt» over sine kommuner for å planlegge tiltak.

Statistikk for arkivinstitusjoner og arkiv i bibliotek og museum for 2015 omfattet 143 institusjoner. 49 av disse er arkivfaglige institusjoner, 64 er museer (71 museer ble spurt) og i alt 30

bibliotek (6 fagbibliotek og 24 folkebibliotek – av de siste ble 30 forespurt). Svarprosenten var 100 for arkivinstitutionene og fagbibliotekene. For museer svarte 90 pst.

Det har vært og er forskjeller i hvilke spørsmål i skjemaet institusjonene har svart på, og til dels på hvordan institusjonene rapporterer på de ulike punktene. Dette fører blant annet til at ikke alle summerte tall blir korrekte, og at tallene i Statistikk for arkivinstitutioner og arkiv i bibliotek og museum på noen punkter vil være lavere enn reelt. Likevel gir statistikken et godt bilde av arkivfeltet i bevaringsinstitutionene.

Når det gjelder de historiske kommunale arkivene, omhandler Statistikk for arkivinstitutioner og arkiv i bibliotek og museum de kommunale arkivinstitutionene som finnes (depotinstitutioner for historisk arkiv). Det vil si at kommuner uten tilknytning til en kommunal arkivinstitution ikke er omfattet av denne statistikken – disse rapporterer kun til Riksarkivarens Statistikk for kommunale arkivtjenester. Pr. 2015 gjelder dette ca. 18 pst. av norske kommuner.¹ I Riksarkivets Statistikk for kommunale arkivtjenester kan du lese mer om kommunal sektors arkivdanning og bevaring og hvor mye materiale som ikke er overført til depot – pr. 2015 var ca. 300 000 hyllemeter (hm) papirarkiv ikke overført depot, og 77 pst. av kommunene og fylkeskommunene hadde ikke foretatt noen uttrekk fra fagsystemer for lang-tidsbevaring.

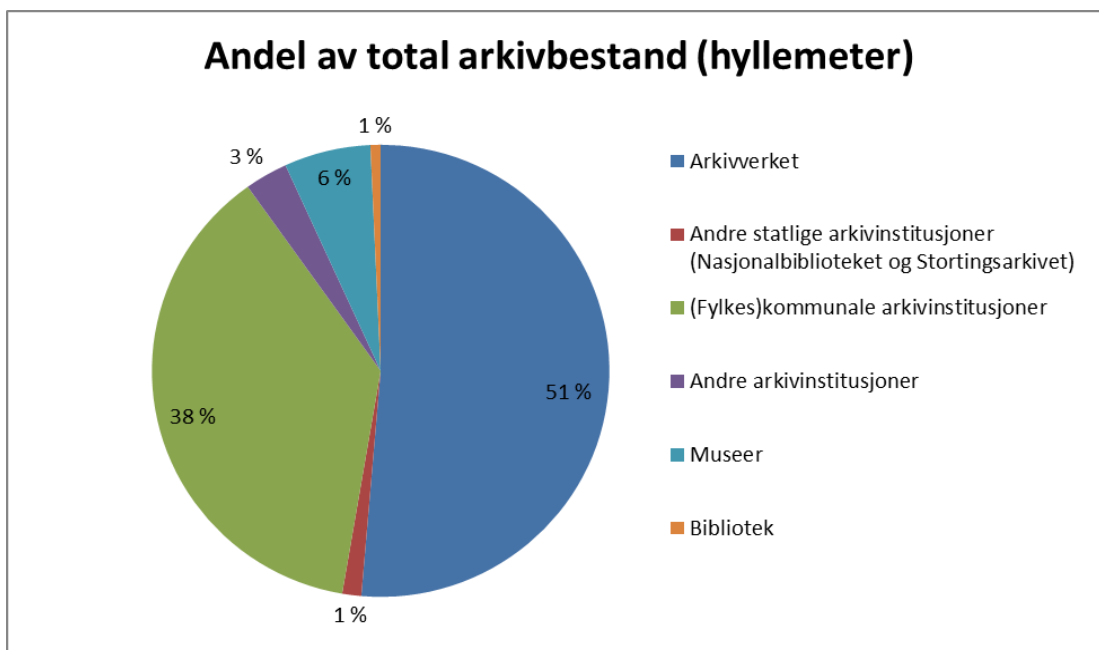
Status 2015

Arkivstatistikken for 2015 omfatter 143 institusjoner som tar vare på historiske arkiv. De norske arkivinstitutionene, bibliotek og museum oppbevarte 508 650 hyllemeter med arkivmateriale. 93 pst. av dette blir tatt vare på i arkivinstitutioner. Størst bestand har Arkivverket med 51 pst. av den samla arkivbestanden. Kommunearkivinstitutioner bevarte 38 pst. og andre arkivinstitutioner² 3 pst. Mens museum og bibliotek bevarte henholdsvis 6 og 1 pst. av den samla arkivbestanden.

Om vi rangerer institusjonene etter størrelsen på bestanden, får vi en liste med Bergen Byarkiv som nest største institusjon i landet. Byarkivene i Trondheim og Oslo og flere fylkesarkiv og interkommunale arkiv er på topp-20-lista. I alt består den av Arkivverket med 9 institusjoner, 10 kommunearkivinstitutioner og Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek. Disse 20 bevarer 60 pst. av vår totale arkivbestand.

¹ Jf Riksarkivets Statistikk for kommunale arkivtjenester 2015. 87 % er eier/medeier av en kommunearkivordning. Mens 82 % av respondentene i denne oppgir at de benytter en kommunal arkivinstitution (KAI) som depotordning. 13 % oppgir at de oppbevarer sitt eldre arkivmateriale selv, mens 5 % har en annen ordning. Andre ordninger er de som bruker private løsninger som Forvaltningssenteret AS og Recall.

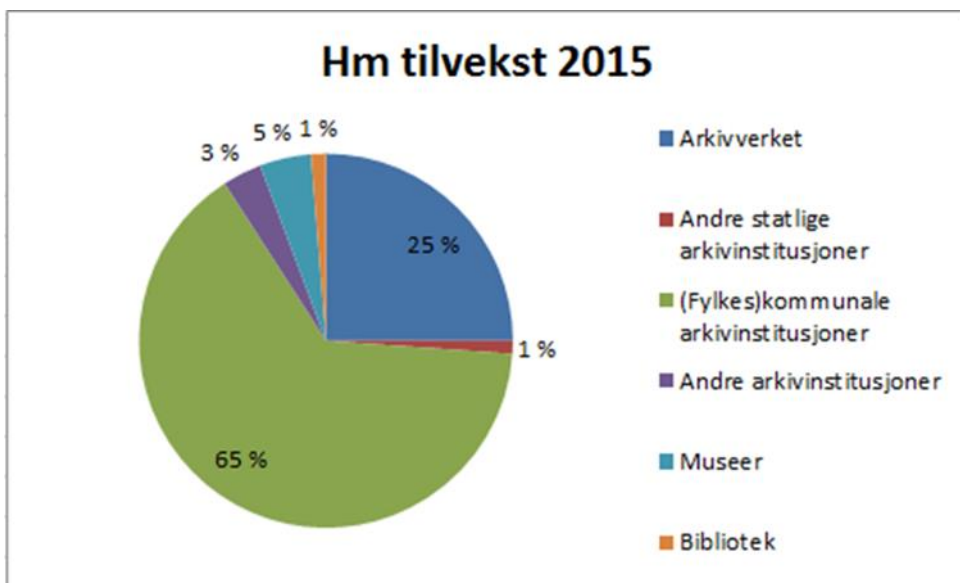
² *Andre arkivinstitutioner* er Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, Misjonsarkivet (nå VID historiske arkiv), Opplandsarkivet Maihaugen, div. historielag og lokalhistoriske arkiv. Opplandsarkivet Maihaugen vil bli ført under museer fra 2016-statistikken.

Figur 1. Andel av total arkivbestand i hyllemeter i 2015

Institusjon	Total bestand hm.
1. Riksarkivet	117 569
2. Bergen Byarkiv	33 805
3. Statsarkivet i Trondheim	30 237
4. Statsarkivet i Bergen	25 000
5. Trondheim byarkiv	23 963
6. Statsarkivet i Oslo	23 089
7. Oslo byarkiv	21 049
8. Statsarkivet i Kongsberg	15 045
9. Statsarkivet i Tromsø	13 945
10. Statsarkivet i Stavanger	13 880
11. Fylkesarkivet i Oppland/IKA Opplandene	13 715
12. IKA Kongsberg	12 582
13. Statsarkivet i Kristiansand	11 596
14. Statsarkivet i Hamar	9 408
15. IKA Vest-Agder	8 525
16. Aust-Agder museum og arkiv	8 230
17. Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane	7 920
18. Arkiv i Nordland	7 883
19. Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (Arbark)	7 552
20. IKA Trøndelag	7 181
Sum	302 748

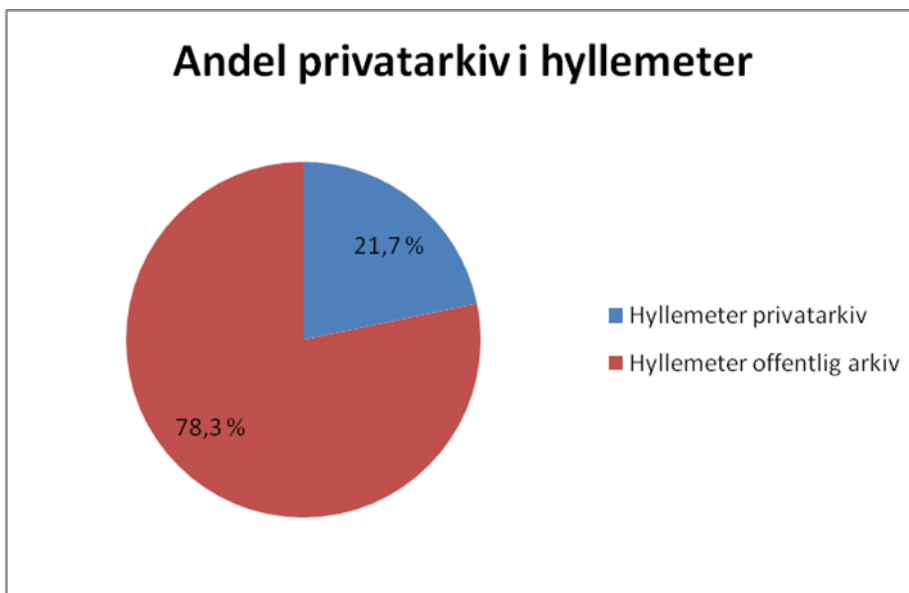
Tabell 1. De 20 største depotinstitusjonene i hyllemeter arkiv i 2015

Figur 2. Andel av tilvekst i hyllemeter i 2015

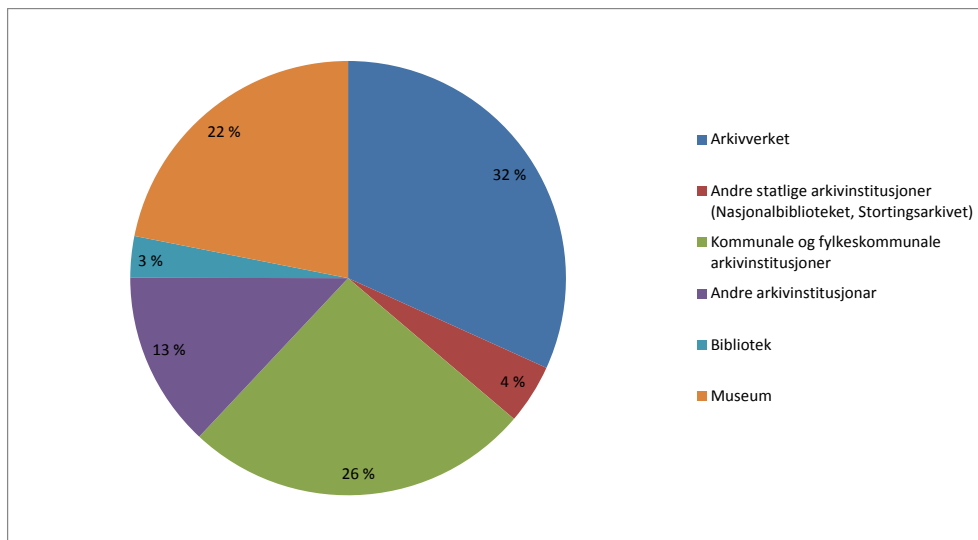
I 2015 fikk arkivinstitusjonene samla sett en tilvekst på 19 400 hyllemeter for bevaring. Kommunearkivinstitusjoner stod for 65 pst. av tilveksten og Arkivverket 25 pst. Privatarkiv utgjorde nesten ¼ av tilveksten i 2015.

Privatarkiv:

Figur 3. Andel privatarkivbestand i hyllemeter i 2015

110 507 hyllemeter privatarkiv er bevart. Det utgjør nesten 22 pst. av all bestanden. Det er i tallet på enkeltarkiv bevart et langt høyere antall privatarkiv enn offentlige arkiv. Men mange av disse arkivene er svært små, og vi vet at mange bevarte arkiv bare utgjør deler eller brokker av arkiv. Det er òg en skeivfordeling i det som er bevart både geografisk og sektormessig.

Figur 4. Andel av total privatarkivbestand i arkivinstitusjoner, bibliotek og museum i hyllemeter i 2015

Privatarkiv blir bevart i til sammen 131 bevaringsinstitusjoner - 46 arkivinstitusjoner, 58 museer, 5 fagbibliotek og 22 folkebibliotek. Målt i hyllemeter oppbevarer Arkiverket 32 pst. av alt bevart privatarkivmateriale, kommunearkivinstitusjonene 26 pst. og museene 22 pst. av totalen. Andre arkivinstitusjoner har 13 pst., 4 pst. er i Nasjonalbiblioteket og Stortingsarkivet og 3 pst. i fag- og folkebibliotek.

Kommunearkivinstitusjonene hadde også størst tilvekst av privatarkiv i 2015: 1 632 hyllemeter av 4 718 totalt eller 35 pst. av tilveksten dette året.

Institusjon	Total bestand hm.	Privatarkivbestand hm. i 2015
1. Riksarkivet	117 569	15 901
2. Bergen Byarkiv	33 805	10 075
3. Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (Arbark)	7 552	7 552
4. Statsarkivet i Stavanger	13 880	5 833
5. Nasjonalbiblioteket	4 900	4 900
6. Arkiv i Nordland	7 883	4 885
7. Østfoldmuseene	4 498	4 377
8. Vestfoldarkivet	4 402	3 053
9. Aust-Agder museum og arkiv	8 230	3 000
10. Statsarkivet i Trondheim	30 237	2 753
11. Statsarkivet i Kristiansand	11 596	2 670
12. Stiftelsen Lillehammer museum, Opplandsarkivet, avd. Maihaugen	2 750	2 550
13. Statsarkivet i Bergen	25 000	2 500
14. Oslo byarkiv	21 049	2 175
15. Statsarkivet i Tromsø	13 945	1 965
16. Misjonsarkivet (VID historiske arkiv)	1 736	1 736
17. Norsk Folkemuseum	1 722	1 722
18. NTNU, Universitetsbiblioteket i Trondheim	1 651	1 651
19. Anno museum	1 564	1 519
20. Telemark Museum	1 500	1 500
Sum	164 095	82 317

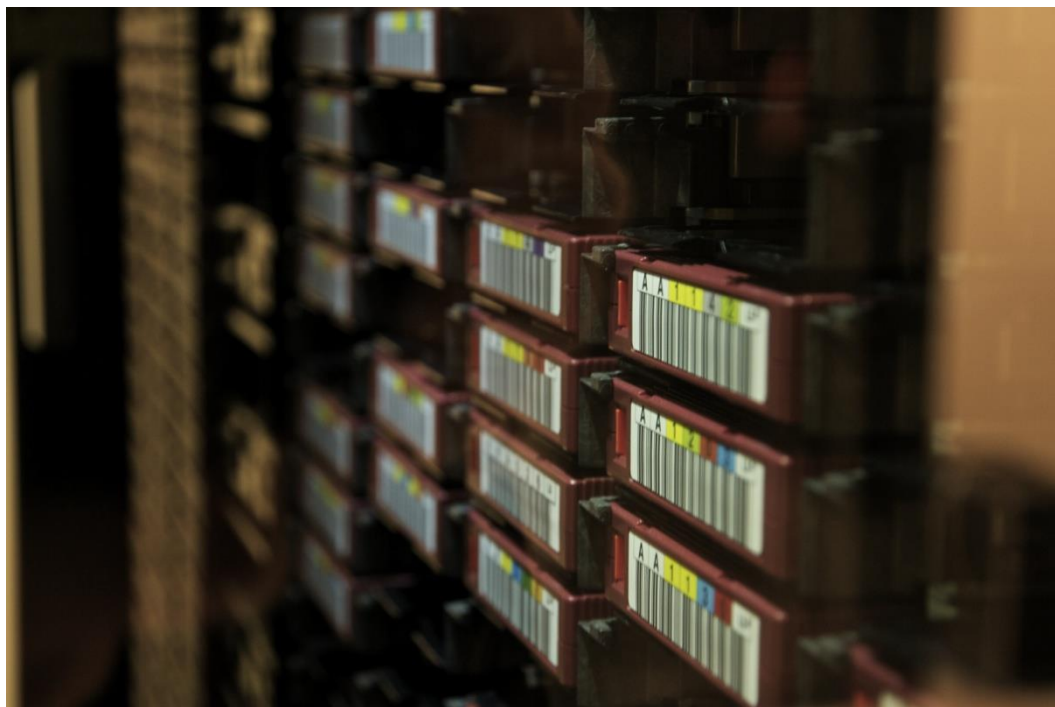
Tabell 2. De 20 største bevaringsinstitusjonene for privatarkiv, målt i hyllemeter, i 2015

Mengden i de 131 bevaringsinstitusjonene med privatarkiv varierer fra 1 hyllemeter til Riksarkivets 15 901 hyllemeter. Det er relativt få institusjoner av en viss størrelse som bevarer privatarkiv: De 20 største bevarer 74,5 pst. av privatarkivmaterialet – 82 317 hyllemeter av totalen på 110 507 pr. 2015. Seks kommunearkivinstitusjoner er blant disse og fire museer. Noen vil regne Vestfoldarkivet (som er del av Vestfoldmuseene) og Aust-Agder museum og arkiv til museer – men disse er også fylkesarkiv og har hele tida vært regnet som arkivinstitusjoner i arkivstatistikken.

Digitale arkiv:

Institusjonstype	Uttrekk offentlig sektor	Uttrekk privat sektor
Arkiverket (Riksarkivet, Samisk arkiv og statsarkiva)	1124	18
(Fylkes)kommunale arkiv-institusjoner	1020	8
Andre arkivinstitusjoner		4
Museer		0
Bibliotek		0
Sum	2 144	30

Tabell 3. Antall bevarte uttrekk i 2015

Tape-robot (Riksarkivet)

De siste 15-20 åra har digitale arkiv erstatta papirarkiv både i offentlig virksomhet, i organisasjoner, i bedrifter og hos privatpersoner. Trass i at arkiv i dag blir skapt digitalt, er det bevart svært få digitale arkiv. Det er i alt bevart 2 140 såkalte uttrekk³ fra offentlig sektor.

³ "Uttrekk" betyr at en henter ut bevaringsverdige opplysninger fra et elektronisk system, og gjør de uavhengig av det opprinnelige systemet opplysningene ble skapt i. Et uttrekk har som mål å sørge for at bevaringsverdige opplysninger fra systemet blir bevart og at all autentisitet og integritet knyttet til disse opplysningene er tatt vare på.

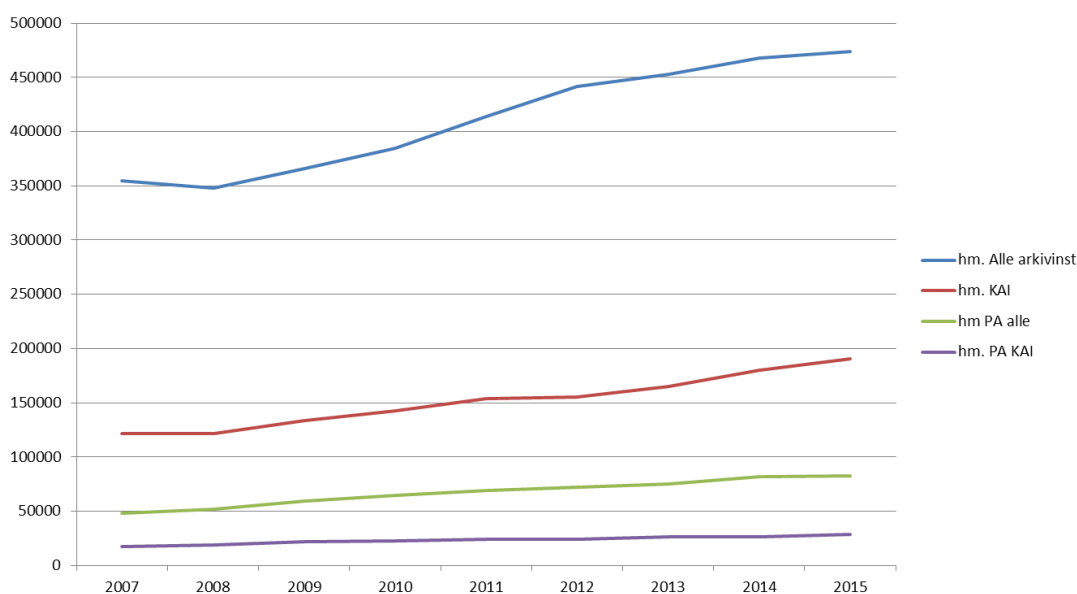
Fra 2016-statistikken vil vi distingvere mellom typer mottatte digitalt skapte arkiv slik at både totalt antall, de som inneholder strukturerte datasett i henhold til standard og de av disse som er kvalitetssikret, vil etterspørres. Da vil vi få en bedre situasjonsbeskrivelse og få registrert etterslepet på å få teknisk og innholdsmessig kontroll og sikker bevaring for digitalt skapt materiale.

Vi ligger særlig langt etter i bevaring av digitalt skapte arkiv fra privat sektor med bare 30 bevarte uttrekk. For privatarkiv er det stort etterslep på materiale som er mottatt på CD-er og harddisker – de siste 25 åra har man skapt arkiv digitalt – de siste 15 har man erstatta papirarkiv med digitale arkiv i organisasjoner, bedrifter og hos privatpersoner. Mens det var mye hybrider fram til 2005-2010. Svært lite er bevart på tross av den digitale transformasjon og sårbarheten som fins i forhold til å kunne bevare slikt materiale på lang sikt.

Utvikling 2007 til 2015

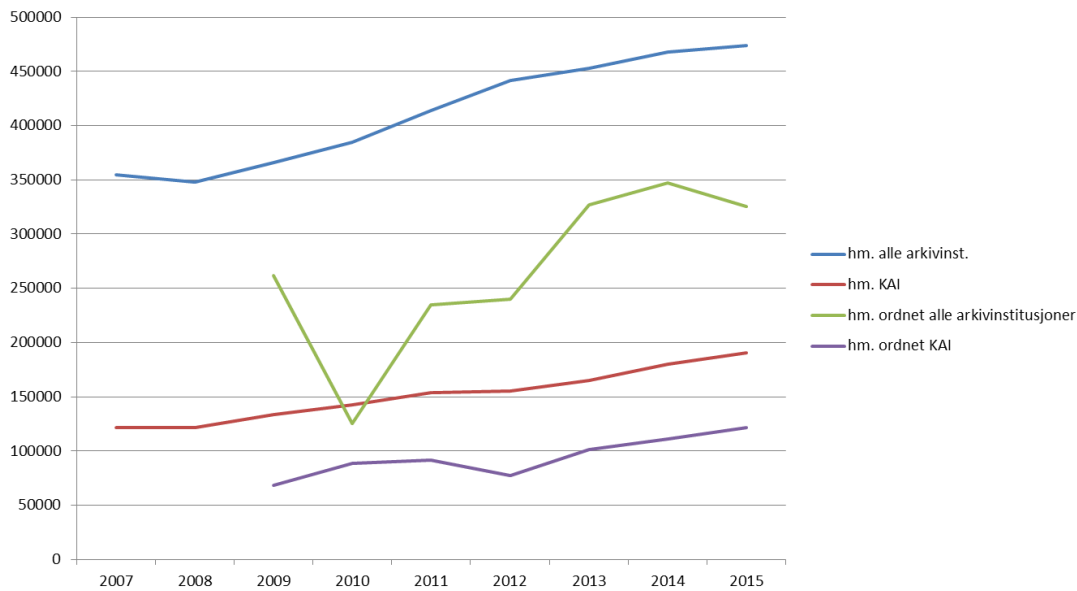
Hvordan har det så utviklet seg hit, for arkivinstusjonene og spesielt for kommunearkivinstusjonene? Museer og bibliotek er utelatt fra beregningene i denne omgang pga. mengden som måtte beregnes i og med at eldre arkivstatistikk ikke var gruppert annet enn som arkivinstusjoner og instusjoner med arkivsamlinger (bibliotek og museum).

Jeg har gjort beregninger og sammenstillinger etter de senere åras oppdeling av arkivinstusjoner som ikke er gjort med den eldre statistikken tidligere. Enkelte korrigeringer er også foretatt i tidligere statistikk 2007 – 2015 ved åpenbare feilrapporteringer eller logiske brister (eks. hyllemeter totalt mindre enn hyllemeter privatarkiv).

Figur 5. Bestandsutvikling arkivinstusjoner i hyllemeter. KAI: kommunearkivinstusjoner. PA: privatarkiv

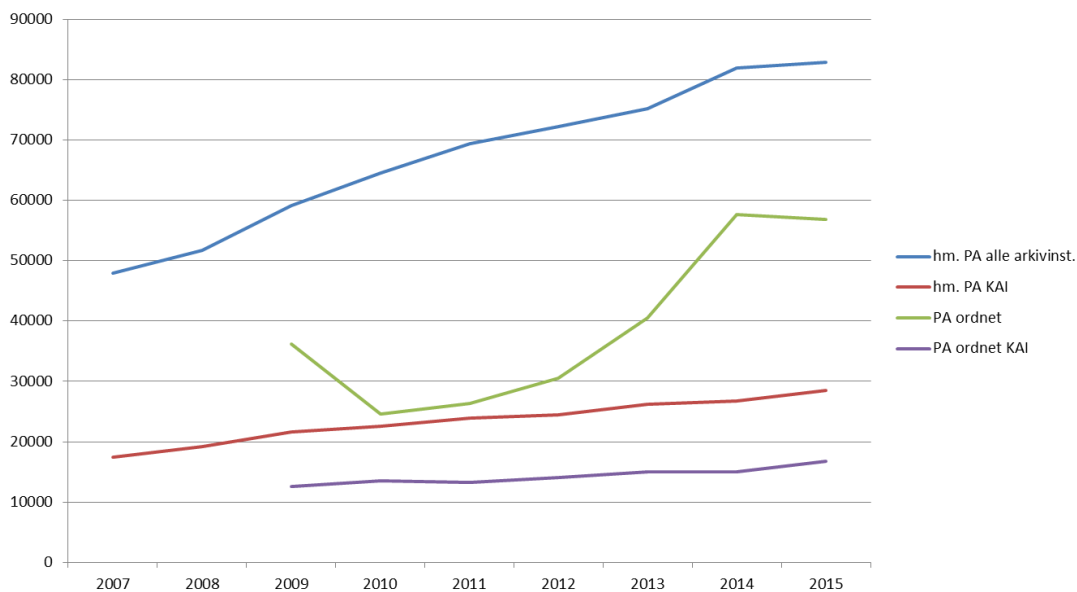
Totalbestanden i alle arkivinstusjoner har økt med 36 pst. på 6 år fra 2008 til 2015. Kommunearkivinstusjoners totalbestand har økt med hele 56 pst. på 6 år fra 2008 til 2015. Det er en formidabel økning på kort tid. På samme tid har tallet på kommunearkivinstusjoner vært ganske stabilt – 21 i 2007 og i 2011 økte det til 23.

Figur 6. Andel arkivbestand ordnet hyllemeter

Det har også vært en jevn økning i den ordnede arkivbestanden. «Knekkene» på kurven som framstår er egentlig litt misvisende pga. ikke oppgitte tall fra enkelte aktører i 2010 og 2015.

Privatarkiv:

Figur 7. Privatarkiv, bestand og andel ordnet hyllemeter

Den ordnede privatarkivbestanden har for alle institusjonene økt med 60 pst. med 2009 som utgangspunkt. For kommunearkivinstitusjonene har økningen vært på 48 pst.

Kommunearkivinstitusjonenes bestand av privatarkiv utgjør nå 28 456 hyllemeter eller 15 pst. av egen bestand (men tallet rommer *store* variasjoner mellom institusjonene). I Arkivverket er andelen 13,4 pst. av egen arkivbestand.

Det har vært litt ujevn rapportering.⁴ Tendensen er en jevn økning i andelen. Men det er som forventet alltid et etterslep på ordning.

Den første utredningen som vurderte mengde privatarkiv, NOU 1987:35 *Samtidens arkiver – fremtidens kildegrunnlag. Arkivverkets presserende oppgaver*, anslo mengden bevaringsverdige privatarkiv på landsbasis til å være ca. 500 000 – 750 000 hyllemeter fra bedrifter, organisasjoner og privatpersoner. Tallet var beregnet ut fra det som kom fram i Hordalandsundersøkelsen. Hordalandsundersøkelsen var en kartleggingsundersøkelse, som bl.a. Arne Skivenes sto bak, som anslo at det fantes ca. 90 000 hyllemeter privatarkiv i Hordaland i 1982.⁵ Da NOU 1987:35 kom, anslo man at det var bevart 10 000 hyllemeter privatarkiv totalt og at Riks- og statsarkivene hadde tatt vare på 5 000 hyllemeter. Dette utgjorde 5 pst. av deres bevarte arkivmengde og viste et tydelig misforhold mellom bevaring av offentlige arkiv og privatarkiv. Andre store aktører den gangen var Universitetsbibliotekene, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek og Aust-Agder-arkivet.

I dag er arkivlandskapet og bestandsprofilen helt annerledes. Den helt nye faktoren i landskapet er kommunearkivinstitusjonene som nå bevarer 26 pst. av privatarkivmaterialet. De fleste byarkiv, kommunearkiv og fylkesarkiv har i dag privatarkiv som en viktig, men riktignok forholdsvis liten, del av sitt ansvarsfelt. Interkommunale arkivordninger begynner også i større grad å ta ansvar for privatarkiv for en del av sine medlemskommuner. Mange kommunearkivinstitusjoner har gjort viktig foregangsarbeid på arkivfeltet, som f. eks. Bergen Byarkiv med opprettelsen av Stiftelsen Lokalhistorisk Arkiv i Bergen (LAB) for bedre å ivareta bevaringen av privatarkiv.

I følge arkivstatistikken for 2015, som omfatter i alt 143 institusjoner, fins det nå 46 arkivinstitusjoner - statlige, fylkeskommunale, kommunale og private - som bevarer arkiv fra privat samfunnssektor. I tillegg kommer 85 andre institusjoner som har privatarkiv av et visst omfang. Av disse er det særlig museene som har en sentral rolle med 22 pst. av det bevarte privatarkivmaterialet. Også Nasjonalbiblioteket, universitetsbibliotekene og enkelte folkebibliotek har viktige privatarkiv.

⁴ For 2012 oppga Riksarkivet ved en inkurie 29 050 hyllemeter privatarkiv som var tall for hele Arkivverket. Det skulle vært 15 000 som det er retta til her.

⁵ Undersøkelsen er tilgjengelig på Bergen Byarkiv sine nettsider:

<https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/bergen-byarkiv/9473/article-137033>

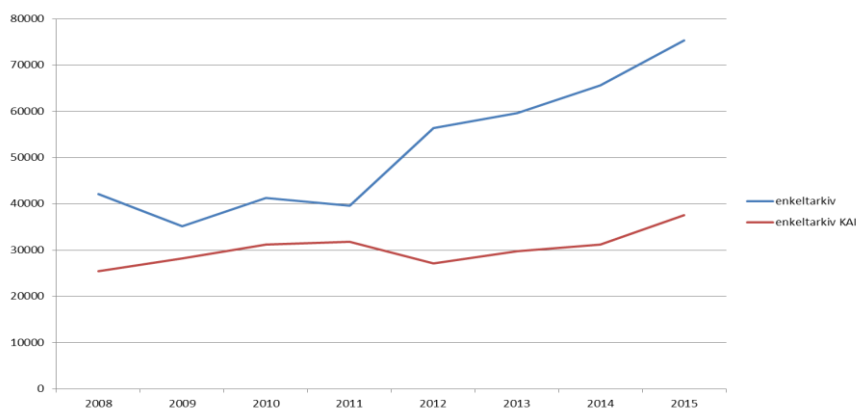
Men en for liten andel av privatarkivene er ordna! Det betyr at en stor andel - omtrent *en tredjedel* - av privatarkivene i praksis er utilgjengelige. Verst er situasjonen i kommunearkivinstitusjoner med 59 pst. og museer med 61 pst. Begge institusjonstyper tar vare på en *stor* andel av privatarkivene, men har *lite* ressurser til å ordne og katalogisere privatarkivmaterialet. Dette har da også vært påpekt av fagmiljøet. De få midlene som man har kunnet søke på for å få ordnet privatarkiv har vært etterspurt, og det er sendt inn svært gode søknader for mange ganger de tilgjengelige midlene.

Registrering og publisering av arkivkataloger:

Institusjonstype	Antall enkeltarkiv	Antall registrerte arkiv totalt	Antall registrerte arkivstykker	Antall registrerte mapper
Arkiverket (Riksarkivet, Samisk arkiv og statsarkiv)	25 874	23 207	2 424 764	3 582 573
Andre statlige arkivinstitusjoner (Nasjonalbiblioteket og Stortingsarkivet)	6 090	0	0	0
(Fylkes)kommunale arkivinstitusjoner	37 517	36 260	700 840	1 491 821
Andre arkivinstitusjoner	5 914	4 087	53 204	237 963
Sum arkivinstitusjoner	75 395	55 873		
Museer	18 446	7 678	Ikke spurt	Ikke spurt
Bibliotek	1 365	917	Ikke spurt	Ikke spurt
Sum	95 206	64 468		

Tabell 4. Antall registrerte arkiver, stykker og mapper i fagsystemet Asta i alle typer arkivbevarende institusjoner i 2015

Spørsmål om registrerte arkiver, stykker og mapper (som er en fast rapport i fagsystemet Asta) ble stilt første gang for året 2014. Slike data fins tilgjengelig som rapport i Asta. For få svarer på det nå, så analysegrunnlaget er ikke det beste. Om flere rapporterer om dette, vil det gi et mer nyansert bilde av arkivinstitusjonenes portefølje enn bare, som tidligere, å få detaljopplysninger om antall kart, tegninger, foto – der svarene nok til dels er rene gjettverk. Spørsmål om antall kart og tegninger tas derfor ut i kommende statistikk.

Figur 8. Antall enkeltarkiv

Utviklingen av antall enkeltarkiv bevart i arkivinstitusjonene viser en ganske jevnt stigende kurve. Økningen er litt svakere for kommunearkivinstitusjonene enn for samlet tall, antakelig fordi flere kommunale arkiv er omfangsrike.

Institusjoner	Antall enkeltarkiv	Herav antall privatarkiv, enkeltarkiv	Antall publiserte arkiv på arkivportalen	Andel publiserte arkiv
2014	74 350	50 021	39 188	53 %
2015	95 206	52 713	45 173	47 %
Institusjonstype 2015:	Antall enkeltarkiv	Herav antall privatarkiv, enkeltarkiv	Antall publiserte arkiv på arkivportalen.no	Andel publiserte arkiv
Kommunale arkiv-institusjoner	37 517	12 336	17 606	47 %
Arkivverket	25 874	9 768	21 966	85 %
Andre statlige arkiv-institusjoner (NB og Stortingsarkivet)	6 090	6 006	0	0 %
Andre arkiv-institusjoner	5 914	5 848	2 511	42 %
Museer	18 446	17 392	2 442	13 %
Bibliotek	1 365	1 363	648	47 %

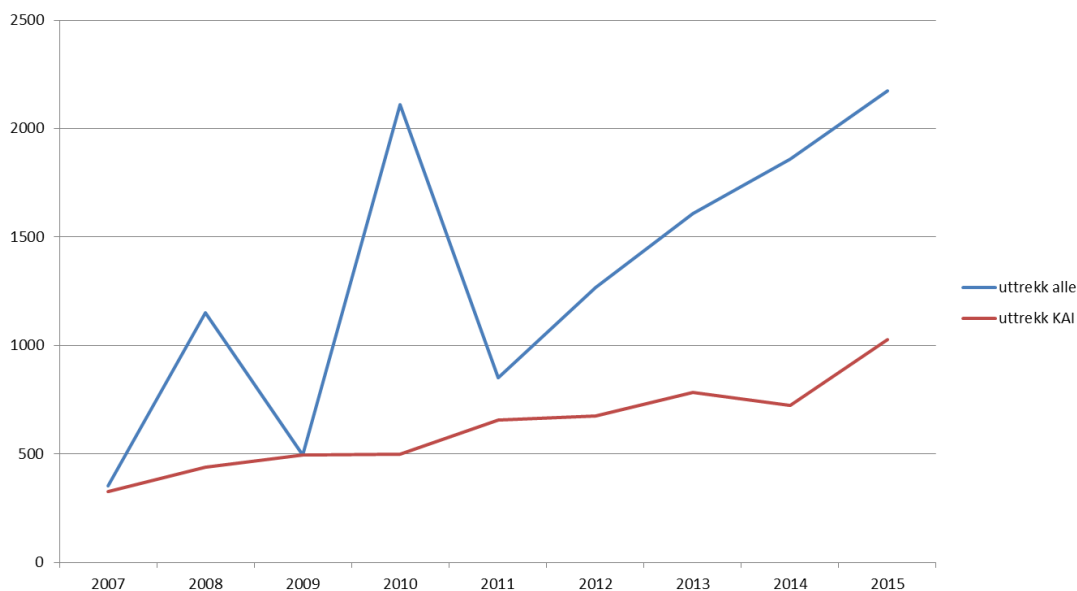
Tabell 5. Tilgang til arkivmateriale

Det er bevart langt flere privatarkiv enn offentlige arkiv. Men disse utgjør mindre volumer pr. arkiv og utgjøres ofte av deler av eller brokker av arkiv. Det er en lav andel arkiv det er publisert informasjon om – på arkivportalen.no som er det nasjonale publiseringsstedet for arkiv-kataloginformasjon – i snitt ca. 50 pst. Kommunearkivinstitusjonene har publisert 47 pst.,

andre arkivinstitusjoner 42 pst. og Arkivverket 85 pst. Nasjonalbiblioteket har ikke publisert sine privatarkiv på arkivportalen, det samme gjelder Stortingsarkivet. Bare enkelte museer har gjort det. Av bibliotekene er det fagbibliotekene som publiserer, mens folkebibliotekene ligger etter.

Det er ønskelig at alle bevaringsinstitusjoner publiserer på arkivportalen informasjon om sine arkiver iallfall på øverste nivå. Dette er viktig for brukere av alle slag, for andre arkivinstitusjoner og for muligheten til å få oversikt og å kunne lage bevaringsplaner. Det skal være mulig for alle å finne ut hvilke arkiver som finnes bevart, jf. arkivlovens § 13 b om register over privatarkiv som er tatt vare på av oppbevaringsinstitusjoner. Mer detaljerte kataloger vil ta lenger tid og kan komme etter hvert.

Digitale arkiv:

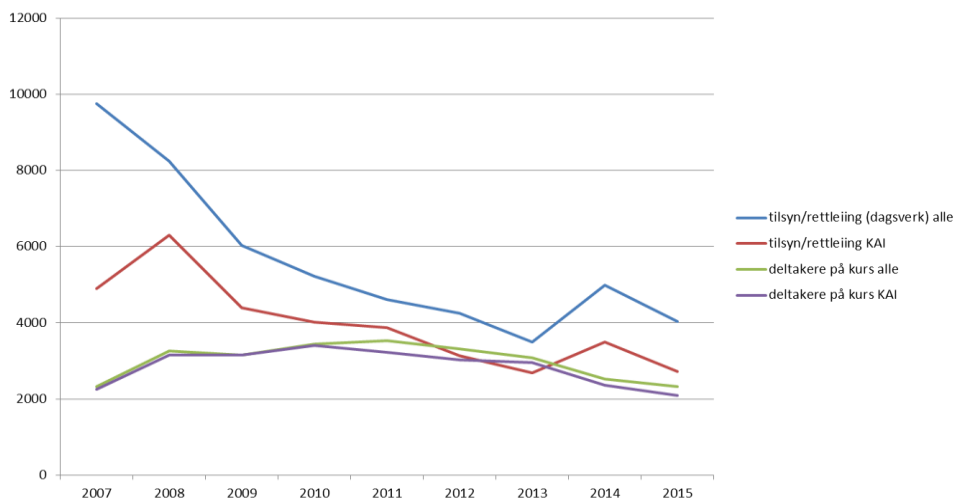

Figur 9. Uttrekk

Svingningene i kurven over uttrekk skyldes nok at definisjonen av uttrekk var upresis i starten, og siden er den blitt, eller tolkes, strengere. CD-er, minnepinner og harddisker ble tidligere til dels rapportert i varierende grad. Nå går de under radaren.

Det spørres om antall enkeltarkiv (uavhengig av medium), så om hyllemeter og uttrekk (med en streng definisjon). Derfor er det nå relevant å ta inn en presisering av digitalt materiale i forskjellige stadier – og få med materiale på CD, minnepinne og harddisk – på lik linje med annet uordnet materiale.

Veiledning og kurs:

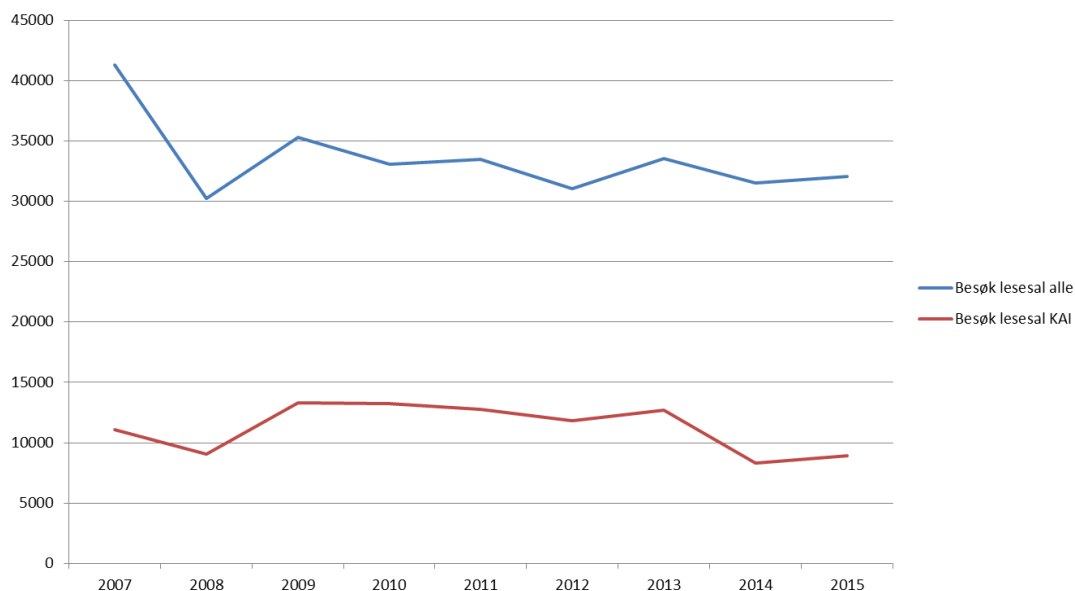

Figur 10. Tilsyn/veiledning og kurs

Kommunearkivinstitusjoner bruker flest dagsverk på veiledning. Statlig tilsyn kommer oppå dette. Men tidsbruken er gått ned og det kan henge sammen med at det er utarbeidet bedre veiledningsmaterieill til arkivskaperne.

Kommunearkivinstitusjonene har også holdt mesteparten av kursene. Her er likevel en nedgående tendens, som antakelig kan ses i sammenheng med nye utdanningstilbud og rekruttering til arkivaryrket.

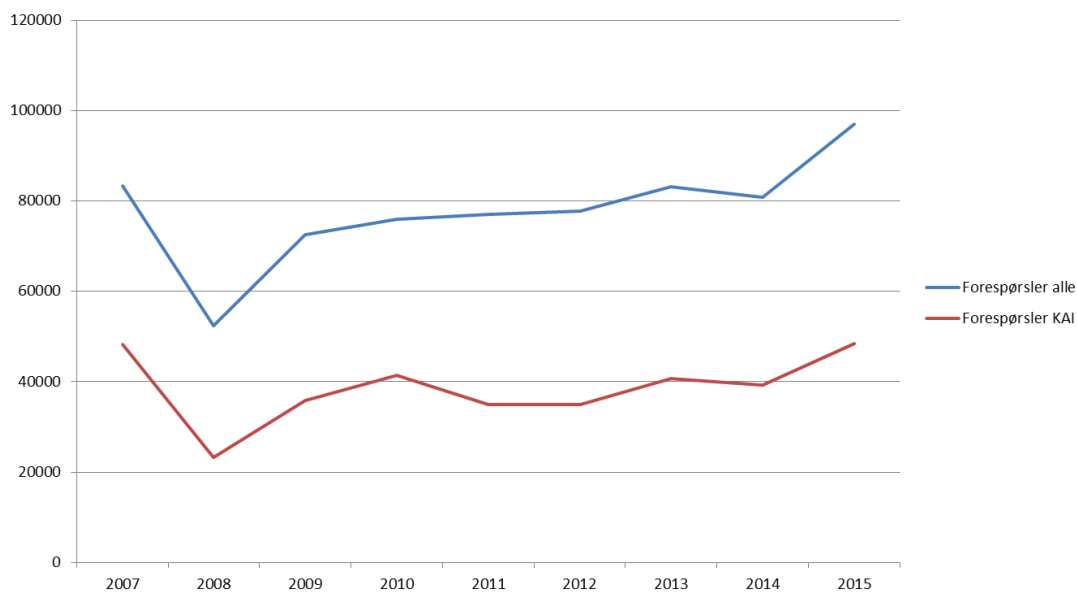
Lesesalsbesøk:

Figur 11. Besøk lesesal

Besøk på lesesalene viser et svakt fall totalt sett.⁶ Kraftigst er det i Arkivverket, men Arkivverket har fortsatt flest besøk på lesesalen. Besøket er ganske stabilt i kommunearkivinstitusjonene med noe reduksjon fra 2013.

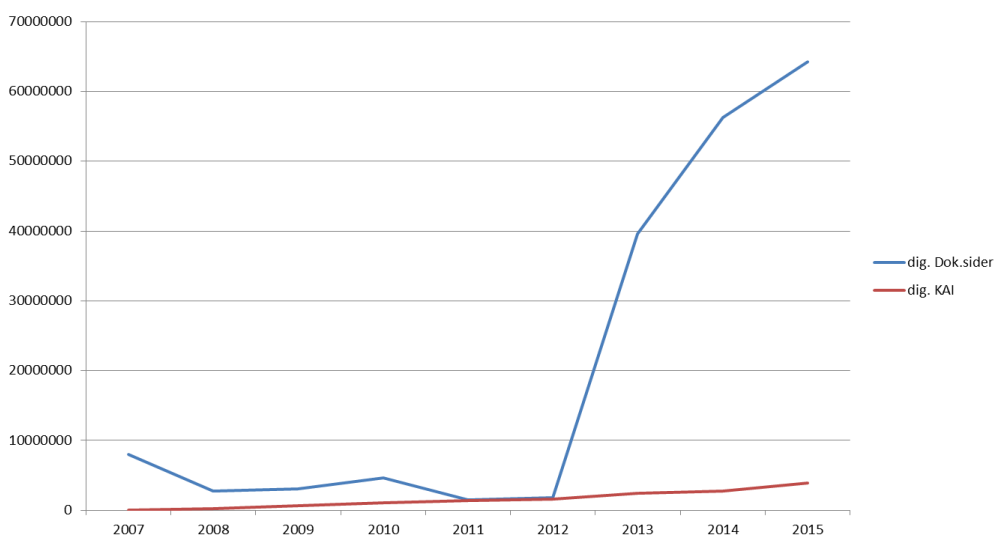
Forespørsler:

Figur 12. Forespørsler

Kommunearkivinstitusjonene har flest forespørsler. De har også flest forespørsler av alle innen rettighetsdokumentasjon og eiendom.

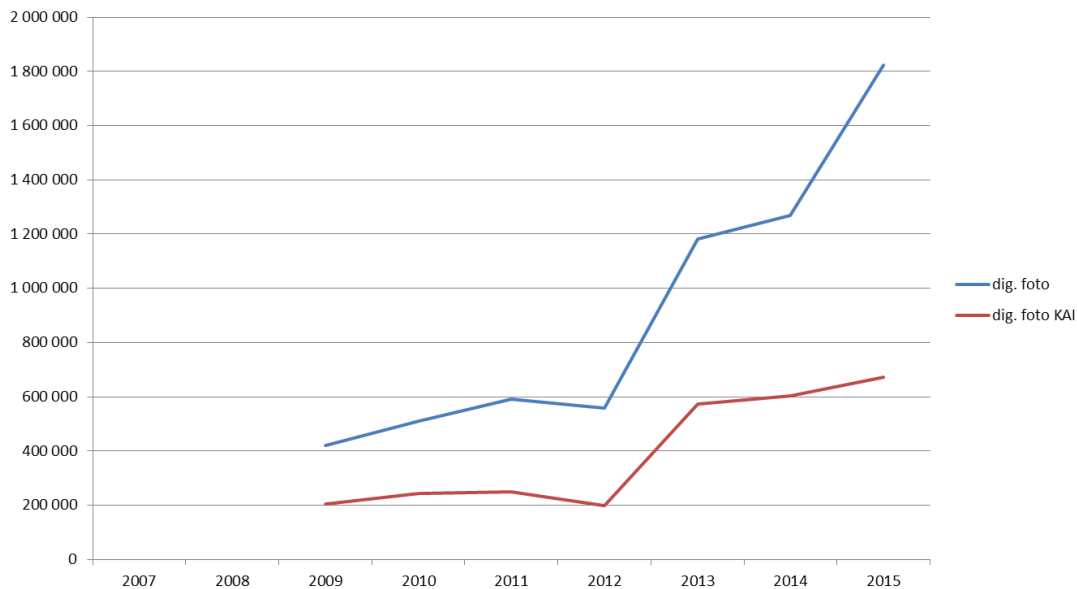
Digitalisering:

Figur 13. Digitaliserte dokumentsider

⁶ Besøk lesesal i 2007 og 2009 er et konstruert tall, var del av samlekategori.

Arkivverket har digitalisert mest papirbasert materiale. Det har skjedd en voldsom økning i Arkivverket og en jevn økning i kommunearkivinstitusjonene av antall digitaliserte dokument-sider.⁷

Figur 14. Digitalisering av foto

Det har vært en jevn økning i antall digitaliserte foto. Men Arkivverket har digitalisert lite fotomateriale sammenliknet med mange andre institusjoner. I 2015 var de ulike institusjonstypenes andel av registrerte og digitaliserte foto slik:

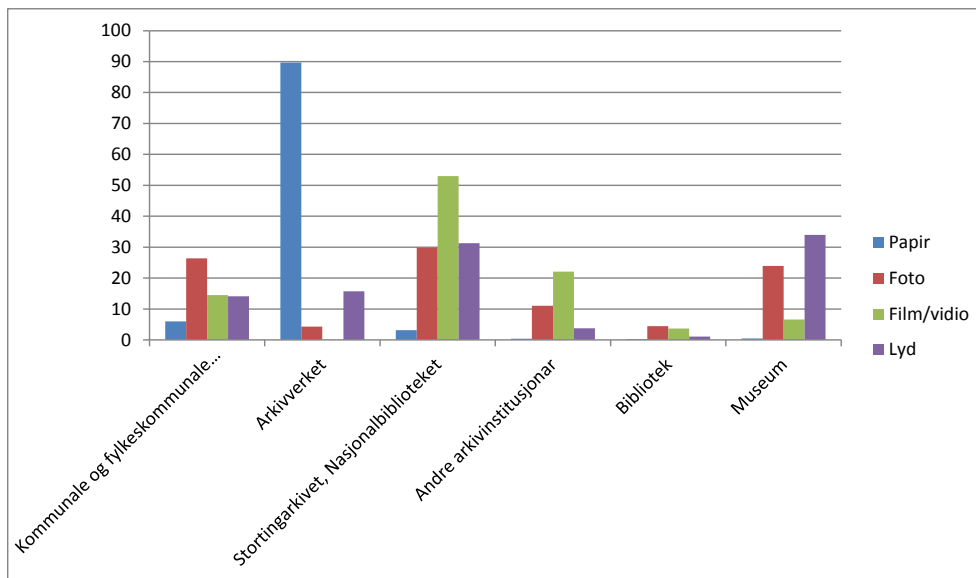
Institusjonstype	Foto	Registrerte foto	Digitaliserte foto
Arkivverket	6 363 665	115 417	109 979
Andre statlige arkiv-institusjoner	7 007 500	7 500	759 933
(Fylkes)kommunale arkivinstitusjoner	6 819 780	1 164 602	671 977
Andre arkivinstitusjoner	9 390 098	251 156	281 889
Museer	7 233 458*	2 083 328*	608 801
Folke- og fagbibliotek	327 031	110 999	114 053
Sum ca.	37 141 532	3 730 002	2 546 632

Tabell 6. Foto og digitalisering etter institusjonstype 2015. *Se neste side.

⁷ Digitaliserte sider har vært et uklart begrep. Det betydde *opptak* i en periode, men ble endret fra 2014-statistikken til sider. I 2013 var totaltallet feil, nytt tall er her satt inn. Riksarkivets tall var ikke oppgitt i 2011 og i 2012.

* Tallene for museer i denne statistikken gjelder foto i privatarkiv. Museer leverer statistiske opplysninger om foto i egen samling til Museumsstatistikken.

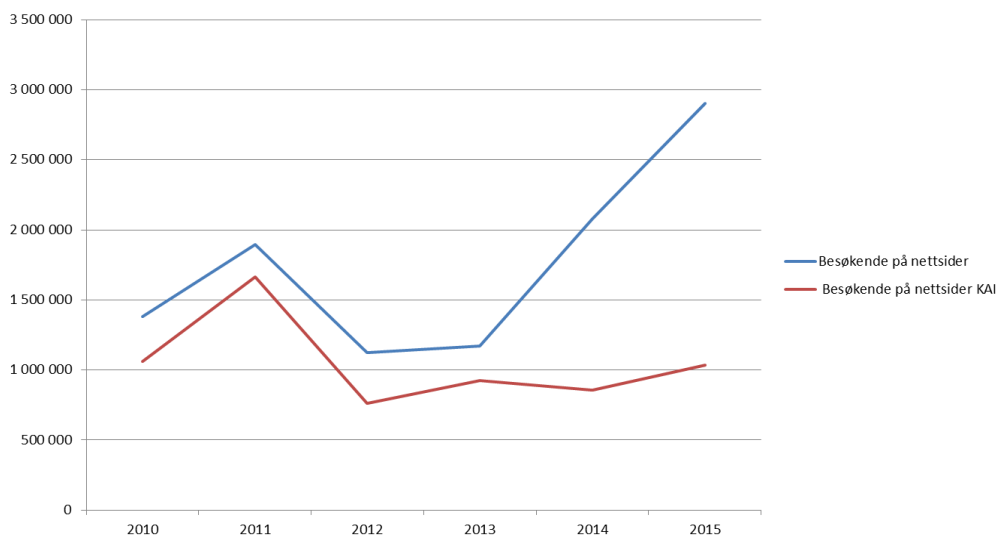
Bildet for digitalisering av ulike medietyper pr. 2015 var at institusjonene oppbevarte vel 2,5 millioner digitaliserte foto, 27 800 digitaliserte film- og videoopptak (målt i antall opptak), samt 130 000 digitaliserte lydfestinger (også målt i antall opptak).

Figur 5. Arkivinstitusjoner, bibliotek og museum. Digitalisering av papirdokumenter og ulike medier. Prosent. 2015

Nasjonalbiblioteket, de kommunale og fylkeskommunale arkivinstitusjonene og museene hadde flest digitaliserte foto. Museene, Nasjonalbiblioteket, Stiftelsen for folkemusikk og folkedans og Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane hadde flest digitaliserte film- og videoopptak. Museene, Nasjonalbiblioteket og Samisk arkiv hadde flest digitaliserte lydfestinger.

Nettsidebesøk:

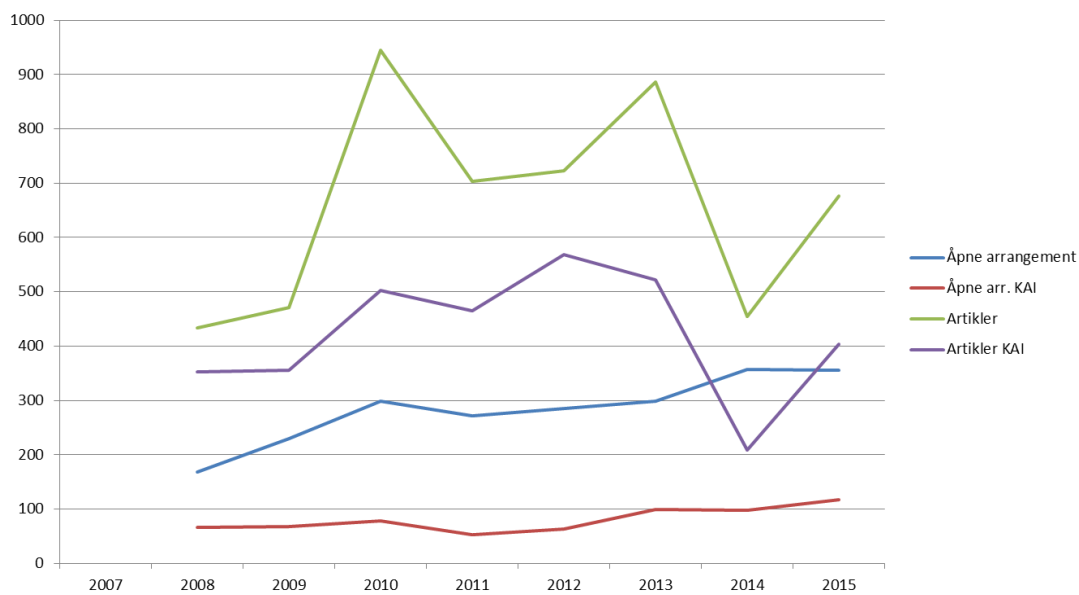
Figur 16. Besøkende på nettsider, unike brukere

Besøkende på nettsider (unike brukere) har vist en litt ujevn økning, men hva som oppgis har ikke nødvendigvis vært det samme.⁸ Arkivverket med Digitalarkivet er størst og sto i 2015 for 55 pst. av tallet på besøkende på nettsider. Digitalarkivet hadde i 2015 ca. 40 pst. flere brukere og ca. 25 pst. mer trafikk sammenlignet med 2014.⁹ To viktige faktorer for denne økningen er NRK sine tv-serier *Hvem tror du at du er* og *Anno*. En slik effekt var det også i 2011 og 2013.

⁸ Tallene er korrigert for Statens kartverk som var tatt inn med 2 mill. i 2012, 2013. Antakelig skjedde også en del feilrapportering før 2012. Korrigert tall Arkivverket 2014 (var ikke unike besøkende, men besøk og er derfor tatt ut. Korrigert tall for Arkivverket 2014 gjelder kun Digitalarkivet og skal antakelig plusses på med ca. 100 000 fra nettstedet.)

⁹ Stor trafikk i Digitalarkivet, <http://blogg.digitalarkivet.no/post/139595085710/stor-trafikk-i-digitalarkivet>.

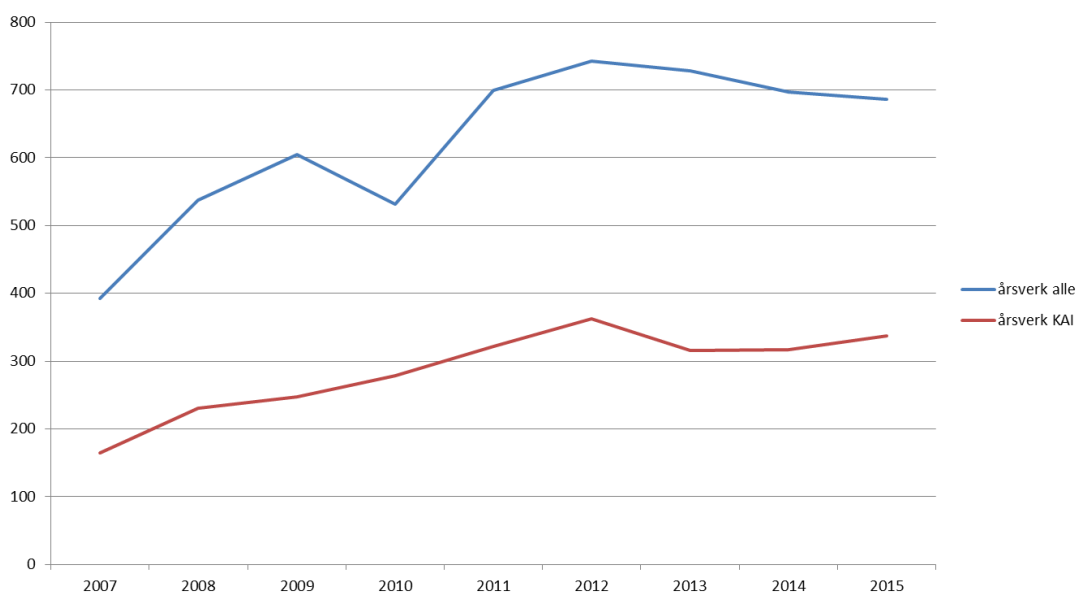
Artikler og arrangement:

Figur 17. Artikler og åpne arrangement

Det har vært et jevnt økende antall åpne arrangement for alle arkivinstitusjonene. Artikkelproduksjonen viser mer varierende aktivitet. Kommunearkivinstitusjonene produserer en stor andel av artiklene som rapporteres.

Årsverk:

Figur 18. Årsverk – faste og midlertidige¹⁰

¹⁰ Statens kartverks årsverk i 2012: 775,7 og 42,3 tatt ut. Riksarkivet hadde i 2014 oppgitt hele Arkivverket – dette er korrigert her. I 2014 og 2015 er andre arkivinstitusjoner korrigert for Museene i Akershus som hadde oppgitt *alle* ansatte på museet.

Faste og midlertidige årsverk viser en økende tendens fram til 2012. Deretter har det gått noe tilbake. I 2015 ble det utført 686 årsverk av ansatte ved arkivinstitusjonene. Arkivverket hadde 261/25 faste/midlertidige årsverk, Stortingsarkivet 14/2, (fylkes)kommunale arkivinstitusjoner 289/48 og andre arkivinstitusjoner 35/12. Til sammen gir dette 599/87 faste/midlertidige årsverk eller totalt 686¹¹ årsverk. I tillegg hadde i 2015 bibliotek 70 og museer 53 arkivfaglige årsverk.

Det slående er at det er få årsverk i arkivsektoren på landsbasis - på et bredt fagfelt midt i et paradigmeskifte (og med bestander som i sin natur stadig vokser). Årsverkene er også fordelt på mange institusjoner (46) – i snitt utgjør det pr. institusjon 14,9, for kommunarkivinstitusjonene 14,6 årsverk. I museene er det til sammenlikning større enheter - 3 853 årsverk i 115 museumsenheter, i snitt 33,5. I tillegg kommer at arkivsektoren står overfor store utfordringer framover med omorganiseringer i forvaltningen, mange systemer som skal tas vare på og manglende infrastruktur (magasinplass og digitale sikringsmagasin).

Oppsummering

Utviklingen for arkivinstitusjoner viser en økning på så å si alle felt. Utviklingen for kommunearkivinstitusjonene spesielt i perioden 2007-2015 viser at disse har stått for en økende andel av totalbestanden og størst andel av tilveksten (de siste åra). De har også fått en økende andel av privatarkivbestanden. Men her er mye av materialet uordna. Etterslepet er også stort på publisering på arkivportalen. Antall forespørsler har vist en stor økning, særlig for kommunearkivinstitusjonene. Det samme har formidlingsaktiviteter. Samtidig har antallet årsverk i begynnelsen av perioden økt, for fra 2012 å gå noe tilbake og stabilisere seg på samme nivå.

Både årsverk og hyllemeter arkiv er spredt på svært mange institusjoner av ulike slag i Norge. Dette kan komme til å by på utfordringer framover i bevaringen av digitale arkiv. Kan hende en del institusjoner med arkivsamlinger vil holde seg til det analoge. Antallet kommunearkivinstitusjoner har holdt seg stabilt. Her er det mest bekymringsfulle den delen av kommunene – ca. 18 pst. - som faller helt utenfor bevaringsinstitusjonene.

Arkivstatistikk kan ikke brukes til å spå om framtida. Men den kan si noe om utviklingen som har vært og dagens status. Statusen gir grunn til å spørre hvordan vi skal takle det digitale skiftet og få bevart og tilgjengeliggjort digitale arkiv på en tilfredsstillende måte samtidig som de analoge delene av bestanden stadig vokser og personalressursene er svært knappe med tanke på veksten i oppgaveporteføljen som har vært og vil komme framover. Det har også blitt en større bredde i arbeidet ved de fleste institusjonene. Foruten bestandsforvaltning er det en økt aktivitet for å tilgjengeliggjøre i form av digitalisering og for å drive arkivformidling så man på en bedre måte kan oppfylle arkivinstitusjonenes samfunnsoppdrag overfor befolk-

¹¹ Av disse var det 80 stillinger med forskningsrett i Arkivverket, en i Stortingsarkivet, 15 stillinger med forskningsrett i kommunearkivinstitusjonene og 10 i andre arkivinstitusjoner – totalt 106.

ningen. Det bevares en svakt økende andel privatarkiv. Men vi har et langt lerret å bleke i forhold til å oppnå en mer helhetlig samfunnsdokumentasjon der privatarkiv tas vare på i større grad og blir gjort tilgjengelig. Likeså er det langt igjen til at alle samfunnssektorer er godt representert i form av digitaliserte kilder.

Kilder

Arkivstatistikk

- Arkivverket: *Arkivstatistikk 2015*, lastet ned 01.12.2016, <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Arkivutvikling/Arkivstatistikk-2015/Arkivinstitusjoner-og-arkiv-i-bibliotek-og-museum>
- Arkivverket: *Arkivstatistikk 2008-2014*, lastet ned 01.12.2016, <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Arkivutvikling/Arkivstatistikk-2015/Undersokelser-fra-tidligere-aar>
- ABM (2008): *Statistikk for arkiv, bibliotek og museum 2007* <https://www.nb.no/content/download/837/15205/file/abm-skrift-49.pdf>

Norsk kulturstatistikk:

- SSB: *Kulturstatistikk 2014*, lastet ned 01.12.2016, <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/kulturstatistikk-2014>
- SSB: *Kulturstatistikk 2015*, lastet ned 13.12.2016, <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/kulturstatistikk-2015>